

**Universitat de les
Illes Balears**

Títol: Dissenyar i desenvolupar rutes culturals per la Serra de Tramuntana: els jardins de Raixa, Alfàbia i Sa Granja.

NOM AUTOR: Manuel Fuster de España

DNI AUTOR: 43181516M

NOM TUTOR: Rosa Júlia Roman Quetglas

Memòria del Treball de Final de Grau

Estudis de Grau de Turisme

Paraules clau

de la

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

Curs Acadèmic 2012 / 2013

Cas de no autoritzar l'accés públic al TFG, marqui la següent casella:

Contingut

Punt 1: Itinerari Cultural sobre jardins històrics.	3
1.1 Introducció sobre què es, com funciona i la importància de la realització de itineraris culturals com a mètode per donar valor al patrimoni històric i com a forma alternativa del turisme de masses.....	3
1.2 Introducció sobre el què eren els jardins de les cases senyoriales, la seva història i característiques.....	4
Raixa	5
Els jardins d'Alfàbia	7
Sa Granja	9
1.3 Anàlisi Prèvia de la situació actual dels jardins, i dades del turisme a les illes Balears amb dades de visitants actuals que tenen els jardins.....	11
Fitxa Raixa.....	12
Fitxa Alfàbia.....	13
Fitxa Sa Granja d'Esporles	14
Punt 2: La proposta	15
2.1 En funció de l'anàlisi previ sobre dades de turistes arribats, i possible segment de mercat oferir un nou projecte, nova forma de comercialitzar l'oferta dels tres jardins com a visita conjunta.	15
Recorregut Raixa	16
Recorregut Alfàbia.....	20
Recorregut Sa Granja	23
Punt 3: Conclusió.....	26
Bibliografia.....	27

Punt 1: Itinerari Cultural sobre jardins històrics.

1.1 Introducció sobre què es, com funciona i la importància de la realització de itineraris culturals com a mètode per donar valor al patrimoni històric i com a forma alternativa del turisme de masses.

El terme Itinerari Cultural s'ha anat consolidant en el curs dels darrers anys com a mitjà per a la creació d'un producte turístic que unifica elements de distintes àrees de coneixement, incrementant d'aquesta manera el seu valor i el seu atractiu turístic. El paisatge adquireix un paper important com a element amplificador que dona context als diferents monuments i contribuint d'aquesta manera a forjar una identitat cultural, millorar la seva comprensió i el respecte cap a tota la diversitat del patrimoni de la humanitat.

El que caracteritza un itinerari cultural es la finalitat educativa mitjançant la revelació del significat de cada un dels elements originals per contacte directe (*in situ*) amb cada un dels diferents recursos, no limitant-se a donar una informació buida. La interpretació té un paper fonamental al transformar tot el llenguatge tècnic complex per fer-se comprensible en els visitants sense que aquest fet afecti al seu significat. Característiques:

- Comunicació atractiva
- Informació concisa
- Ha de ser realitzat en presència de l'objecte en qüestió
- Creació de valor en el visitant

En definitiva un itinerari cultural es una eina de comunicació fonamental per atreure un turisme alternatiu al del model de sol i platja, mes interessats en conèixer els llocs que visiten, la seva historia i la mateixa població local, i no domes turistes, sinó la mateixa població illenca que desconeix molts dels recursos i elements patrimonials que Mallorca ens ofereix.

Els beneficis derivats de la creació d'un bon itinerari cultural son els següents:

- Benefici econòmic, destinat a la preservació del patrimoni i remunerar als treballadors.
- Desenvolupament de mesures mes sostenibles i un major recolzament social.
- Incrementar el coneixement del visitant, derivat en una major comprensió i estima cap al patrimoni, creació de respecte i consciència de conservació.
- Facilitar la gestió d'un lloc o recurs, millorant la circulació dins la seva àrea.
- Incrementar el gaudi del visitant, superant les seves expectatives.

1.2 Introducció sobre el què eren els jardins de les cases senyorials, la seva història i característiques.

Un jardí històric es un espai delimitat, caracteritzat per incloure nombrosos elements vegetals juntament amb d'altres d'interès arquitectònic, amb un gran valor històric, sensorial, botànic i d'interès públic. També gaudeixen de protecció jurídica pel fet d' estar inclosos dins del Patrimoni Històric Espanyol, amb la finalitat de garantir la seva preservació, enriquiment i exhibició.

El seu material més rellevant es la vegetació i com a tal, té la qualitat d'esser viu, perible i renovable.

La seva composició destaca principalment per:

- El seu traçat y el relleu del terreny.
- Les masses vegetals depenent del seu volum, espècies, origen i colors.
- Elements arquitectònics o decoratius.
- Les aigües en moviment o en repòs, destacant el reflex del cel en aquestes.

Raixa

Raixa és una possessió d'origen àrab situada a la zona nord de Mallorca, a la vall de Bunyola. Per la seva localització privilegiada, la possessió va ser molt valorada pels àrabs, ja que el seu recurs principal, l'aigua, era abundant i per aquest motiu varen establir les seves colònies en aquest punt de l'illa. Raixa és un topònim andalusí que significa calmar o baixar.

Degut a la proximitat del torrent del commellar de l'infern la zona era abundant en aigua i la fertilitat de les terres era també elevada especialment en cultius de arbres fruiters. Els àrabs van fundar l'alqueria Araixa (d'on prové el nom de la finca actual), la qual pertanyia a Beni-Atzar I.

A finals del segle XV Raixa era dels Safortesa-Tagamanent. I cap a l'any 1660, va passar a mans de Ramon Despuig i Rocabertí (comte de Montenegro).

Però la persona més decisiva en la història d'aquesta possessió és el cardenal Antoni Despuig i Dameto (1745-1813) pertanyent al Tribunal Eclesiàstic de la Ciutat del Vaticà, un home molt culte, el qual va transformar la possessió agrària en un palau d'estil classicista italià envoltat pels jardins més emblemàtics de Mallorca i un museu d'escultura (després de 1910 una part de les peces van passar al fons del museu d'Història de la Ciutat (al Castell de Bellver).

Es el cardenal la persona a la qui li hem de agrair el seu esforç i voluntat per la remodelació que va transformar l'alqueria dedicada a feines arrigoles existent a la possessió que coneixem actualment. El cardenal Despuig va ser una de les figures principals de la Il·lustració a Mallorca, tant per la seva condició religiosa com per la seva afició a l'art, el varen convertir en un gran mecenes.

Els seus jardins, articulats en tres nivells son fruit de la orografia del terreny, un dels elements característics dels vessants de tramuntana com es l'aterasament (marges) i els jardins envoltant les cases ofereixen interminables racons de descans i ombra perfectes per gaudir de les millors conversacions o simplement gaudir de la naturalesa mes heterogènia en silenci assegut en un dels nombrosos bancs amagats dins del seu recorregut. El seu encant ha estat el motiu principal de la visita de nombrosos artistes com Santiago Rusiñol amb la finalitat de plasmar els seus paisatges en algunes de les seves obres.

Miquel Dolç i Dolç, poeta i filòleg de Santa Maria del Camí va publicar l'any 1943 un recull poètic anomenat El somni encetat on un d'aquets poemes fa referència a la possessió. El poema descriu les sensacions i percepcions que sent en trobar-se envoltat de tota la natura i pau dels jardins, els corrents d'aigua, el perfum dels diferents arbres fruiters descrit amb paraules de melancolia.

Raixa va ser declarada com un Bé d'Interès Cultural pel seu gran valor històric i artístic l'any 1993. I recentment, el 2002 va ser comprada pel Consell de Mallorca i el Ministeri de Medi Ambient del Govern Central, amb l'objectiu d'utilitzar-la per a usos públics. El 3 de setembre de 2007, es va inaugurar la restauració de les cases, la qual va ser dirigida per l'arquitecte Lluís Alemany.

Actualment la finca està oberta al públic mostrant tot l'encant i romanticisme dels exteriors del palau, el pati interior, la capella, els jardins, l'escalinata, el gran estany i els miradors. (Encara que la finca actualment es troba tancada indefinidament al públic fins que es finalitzin les obres de restauració que s'estan duent a terme com treballs de recuperació i posada en valor del patrimoni natural i arquitectònic.

Els jardins d'Alfàbia

Els jardins d'Alfàbia, són un conjunt de cases, jardins i horts caracteritzats per la fusió de cultures i tendències dels pobles que han anat ocupant l'illa. La seva bellesa i singularitat ha permès que aquests jardins fossin declarats com a bé d'interès historicoartístic l'any 1954.

Els jardins estan situats en el terme de Bunyola, a la serra de Tramuntana. Degut a la seva localització gaudeixen d'abundant aigua, que els seus propietaris han sabut aprofitar, es per això que aquest bé, escàs a l'illa juga un paper fonamental creant una naturalesa impròpia que sorprèn al visitant com va succeir amb la Reina Isabel II. L'entrada a la possessió no li va despertar gaire impressió, però en arribar a la galeria i contemplar es jardí i citant amb paraules textuais seves: "Contemplar el jardí era la visió més variada i bella amb la qual la imaginació humana podia somiar".

El recorregut ha sabut crear un estil propi on de forma exemplar, es combinen elements naturals i endèmics del lloc com ambientals de pau i assossec. Els jardins d'Alfàbia permeten gaudir d'una passejada entre arbres com gessamins, alberedes, tarongers i llimoners (sent aquests últims els protagonistes d'aquests fantàstics jardins).

L'aigua és l'element principal del jardí, podem trobar-la en fonts, bots d'aigua i al magnífic joc d'aigües (principal "atracció" de tot el jardí), on la perseverança de la cultura musulmana a part de reflectir-se en els arbres i plantes, es reflecteix en l'aigua i en el seu moviment.

També podem recalcar la importància d'elements arquitectònics com estàtues de lleons de terracota, l'artesanat mudèjar i columnes sense oblidar les sales que romanen obertes al públic i que es mantenen en perfecte estat i respectant un disseny d'època mostrant elements i gravats qual museu. Alguns llibres incunables, instruments musicals, bustos i fotografies antigues formen part d'aquesta exposició.

La documentació històrica de la casa revela que procedeix de les èpoques de les dominacions àrabs. Alguns historiadors mantenen que va pertànyer a Ben Avet, un ric musulmà de gran poder, el qual va col·laborar amb Jaume I, pel que va ser recompensat. Els successors de Ben Avet es van convertir al cristianisme, mantenint el nom àrab que quedaria com Bennaser. I poc després pas a les mans dels Santacília.

L'any 1750, Gabriel de Berga i Zafortesa, va reformar les antigues cases d'estil gòtic en un casal d'estil barroc de gran caràcter (que és el seu estat actual). I amb els anys va passar dels Berga als Zaforteza, que actualment fan una gran labor mantenint-la i millorant el seu estat.

Sa Granja

Sa Granja d'Esporles es troba a les afores del poble de Esporles, a un paratge molt pintoresc al final de la vall de Superna, bordejat d'arbres plataners i altres que li atorguen una gran frondositat, jardins espectaculars i fonts naturals d'aigua. La finca, amb abundant aigua i grans boscos es un autèntic paradís que no ha pogut escapar a l'atenció dels diferents pobladors de Mallorca, com els àrabs abans de la reconquesta, en aquell temps el seu nom original era Alpic, seguit pels monjos cistercencs, i diferents famílies com els Vida o els Fortuny fins a l'actual propietari don Cristòfol Seguí i Colom.

La mansió situada a 15 km de Palma, data del segle XVII, es per les successives modificacions que s'hi poden trobar avui dia la mescla de èpoques i d'estils tant senyories com rústics, degut a que no només era una residència sinó que se explotava també les seves terres. Es par això que es el millor exemple en bon estat de conservació de les costums mallorquines, ja que dins del seu recorregut es por aprendre i contemplar la vida que es duia a terme a la possessió, els estris, oficis, la cura dels animals, les formes d'entreteniment de les classes benestants i també de la pagesia.

Les bellesa de Sa Granja va despertar elogis a molts d'historiadors i viatgers al segle XIX, podem destacar George Sand, José M. Quadrado, A. Furió o a l'Archifuc Lluís Salvador d'Austria entre d'altres. Per tal de seguir oferint la mateixa qualitat i imatge el treball de la família Seguí inclou col·leccions d'objectes etnològics, mostres d'artesanía illenca i espectacles folklòric: espectacles eqüestres o la degustació i venta de productes com formatge, vi, cremes aromàtiques son només alguns d'aquets exemples.

Entre el seus elements a destacar podem mencionar la lògia de nou arcs, situada al nivell de la planta noble i visible als dos vessants, ja que el seu passadís dona a la clastra i al jardí exterior de la casa. La lògia no es l'únic element italià, al centre de la clastra es troba un sortidor que data del segle XVII, i el jardí posterior també segueix les normes dels jardins italians de l'època per el seu estil neoclàssic.

1.3 Anàlisi Prèvia de la situació actual dels jardins, i dades del turisme a les illes Balears amb dades de visitants actuals que tenen els jardins.

Actualment els jardins gaudeixen d'un nombre de visitants acceptable que els permeten mantenir-se en bones condicions i continuar oferint el seu servei a la societat, en els casos de Alfàbia i sa Granja aquestes dades son millors al estar en millor estat de conservació i presents a un major nombre de sistemes de publicitat (pot ser que per la seva qualitat de bens privats que obliga als propietaris a dedicar un major esforç si no volen veure com les seves possessions se desgasten amb el pas del temps).

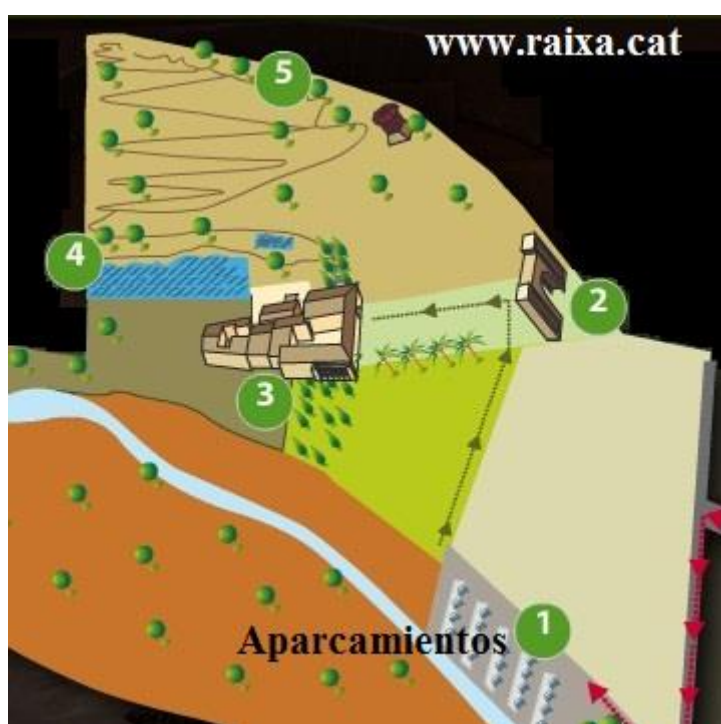
El nombre de passatgers arribaren a Mallorca el darrer any va superar els 9.140.000 turistes, incloent tant els turistes nacionals com els internacionals, mostrant un augment de gairebé 200.000 turistes respecte de l'any anterior. La majoria però continua essent del perfil de sol i platja, que només ve a passar uns dies a la platja, i gaudir del bon temps que ofereix l'illa.

Sense llevar importància a l'ingrés econòmic que suposa cada turista, poc a poc agafen força altres tipologies de turisme més interessats en realitzar activitats relacionades amb l'esport o amb un major grau d'interacció amb la població local (turisme experiencial), on el clima no es el principal motiu de la seva estada i ja tenen planejades totes les activitats i llocs a visitar abans d'arribar a l'illa, com es el cas dels turistes que vaig demanar de manera informal als diferents jardins com s'havien decidit per visitar-los i per quin mitjà se n'havien adonat de la seva existència, a lo que varen respondre que per internet o revistes especialitzades de turisme a Mallorca.

Actualment el nombre de visitants que s'apropen als jardins per gaudir de la seva màgia, ronda els 300.000 de mitja per any, incloent-hi turistes, visites escolars, grups de l'Inserso, i celebracions de bodes o comunions i reportatges fotogràfics. Amb això vull dir que fa falta més promoció, son molts els mateixos illencs que desconeixen aquets jardins i se sorprenen en veure fotos o escoltar les anècdotes mes representatives.

Fitxa Raixa**Nom:** Raixa**Localització:** Carreter Palma-Sóller C-711, Km 12,200.

Pàrquing privat a disposició dels visitants amb vehicle privat

Horari: Tancat indefinidament per reformes de restauració.**Preus:** 7 euros**Propietat:** Pública**Recorregut:** dues hores aproximadament

Mapa obtingut de Raixa.cat

Fitxa Alfàbia

Nom: Los Jardines de Alfàbia

Localització: Carretera Palma-Sóller C-711, Km. 17 (abans de entrar al túnel).

Pàrquing privat a disposició dels visitants amb vehicle privat, amb transport públic línia l211 del TIB o amb el Tren de Sóller.

Bar a l'interior i el restaurant "Ses Porxeres" a l'entrada.

Horari:

1 Abril – 31 Octubre	Dilluns a Dissabtes 9.30 – 18.30
1 Novembre – 31 Març	Dilluns a Divendres 9.30 – 17.30 (Dissabtes 13.00)

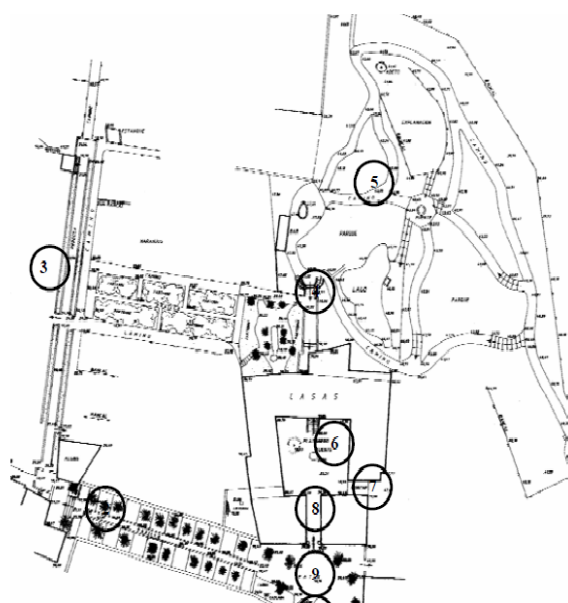
Preus: 5,5 €, no inclou guia (els guies s'han de contractar amb antelació per telèfon o mitjançant la pàgina web, cost addicional de 80 €, en funció del grup).

(Descompte per a grups 4,5 €, Preus especials per a celebracions o reportatges fotogràfics, comunions, bodes, etc.)

Propietat: Família Zaforteza.

Recorregut: una hora – hora i mitja. Mapa individual que s'entrega amb la compra de la entrada (en es dors de la mateixa).

Nomes personal de manteniment, al bar i a l'entrada per cobrar el tiquet, elements de suport explicatiu molt pocs (més a l'interior de les dependències de la casa que al jardins).

1. Entrada/Entrance/Eingang
2. Aljibe cubierto/Covered cistem/Gedeck Wasserzisterne
3. Juego de aguas/Waterplay/Wasserspiele
4. Bar
5. Jardines/Gardens/Gärten
6. Salones y silla gótica/Lounges and gothic chair/Salons und gotik stuhl
7. Almazara y establos/Oil mill and stables/Ölmühle und stallungen
8. Patio
9. Artesonado mudéjar/Mudejar paneling/Mudejar paneel

Mapa recorregut de Alfàbia, inclòs amb l'entrada.

Fitxa Sa Granja d'Esporles

Nom: La Granja

Localització: Carretera Banyalbufar, Km 1.5 Esporles

Pàrquing privat a disposició dels visitants amb vehicle privat, amb transport públic línia l200 del TIB.

Restaurant de cuina mallorquina a l'interior, venda de llibres, material d'higiene com perfums o a l'entrada un petit bar amb mostra de diferents productes autòctons per tastar com oli, formatge, sobrassada o fuet.

Horari: Visita la casa i els jardins amb degustacions tots els dies de l'any

-Estiu 10:00 h - 19.00 h

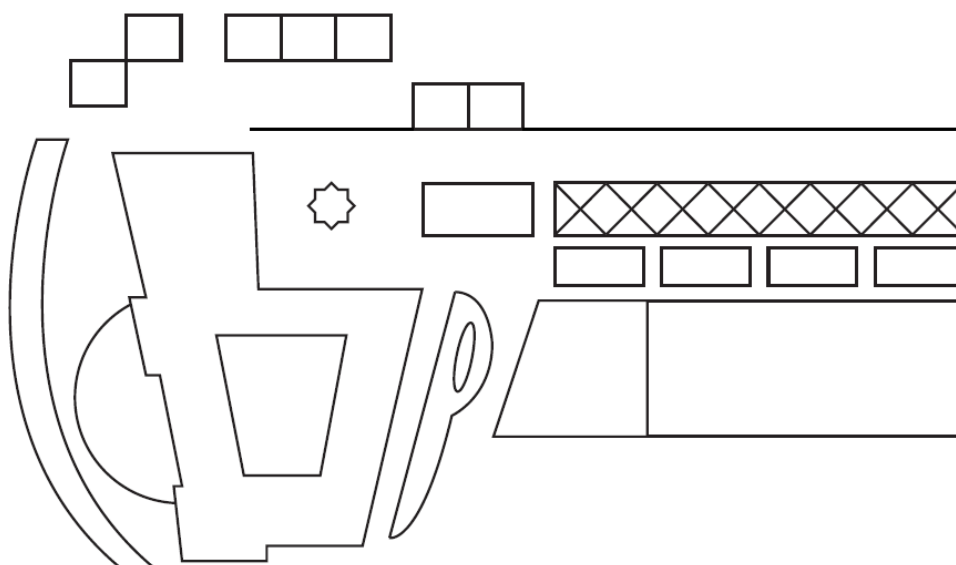
-Hivern 10:00 h - 19.00 h

Mostra artesanal i espectacle eqüestre (De febrer a octubre) dimecres i divendres de 15:00 a 16:25

Preus: 7 € nins, 13,8 € els adults i preu per a grups de 9,5€.

Propietat: D. Cristóbal Seguí Colom.

Recorregut: dues hores –dues hores i mitja. Només personal de manteniment, al bar i restaurants. Elements de suport escassos, són poques les explicacions i domes en castellà, algunes plantes són identificades amb plaques penjades amb el seu nom. No hi ha disponibilitat de guies.

Mapa de la Granja, elaboració pròpia

Punt 2: La proposta

2.1 En funció de l'anàlisi previ sobre dades de turistes arribats, i possible segment de mercat oferir un nou projecte, nova forma de comercialitzar l'oferta dels tres jardins com a visita conjunta.

La proposta: Després d'haver visitat els tres jardins i realitzar el recorregut que ja ofereixen, vull plantejar un itinerari que uneixi els tres jardins com a paquet únic, mitjançant el qual el visitant gaudirà dels recorreguts plantejats per les distintes finques, cada una de les quals destaquen per la seva grandiositat pròpia i història que emanen, es per això he volgut remarcar elements tot i que son presents a les tres possessions, ho fet repartint-ho per no repetir i en funció del seu estat o qualitat. Aquest recorregut es podria realitzar en es mateix o diferent dies.

Degut a la manca d'informació in situ sense la disposició d'un guia privat, la meva idea es d'afegir cartells informatius a la vora dels elements mes representatius, com ara vegetació característica de les illes així com d'altres no tan comuns, elements arquitectònics excepcionals, o apunts històrics addicionals.

Aquests cartells informatius podrien incorporar la tecnologia dels "Còdecs QR" amb la qual es mateix visitant podria llegir es còdec fent una fotografia amb el seu mòbil i accedir de manera ràpida a informació addicional en l'idioma demanat i com que quasi no ocupa espai, l'efecte visual es gairebé nul, amés es fàcil d'actualitzar i he pogut repartir els elements de manera que cada visita destaquí per els elements que no posseeixen els altres.

He classificat els diferents elements amb la seva explicació per ordre alfabètic per facilitar-ne la seva ordenació. Es podrien esmentar més però degut a la distància dels recorreguts, es millor no sobresaturar al turista amb excessiva informació i he mirat de no repetir els elements, encara que molts son presents a les tres possessions.

Recorregut Raixa

L'Alzinar: Consisteix en boscos d'arbres y arbustos de fulla que no solen superar els deu metres d'alçària, la fulla es arrodonida i peluda i es poden trobar diferents varietats adaptades als climes mediterranis o continentals.

Fins ben entrat el segle XX la seva explotació va ser per a la producció de carbó, ja que aquest conservava el seu poder calòric i era lleuger a l'hora de transportar-lo i el bosc tardava uns quinze anys en tornar a ser aprofitable.

Ametler: Pertany a la família de les rosàcies, la seva producció es va estendre ràpidament a Mallorca per la rendibilitat obtinguda de la venda de l'ametla. Gràcies a la cuina moderna el fruit de l'ametler s'utilitza de manera innovadora en salses o d'acompanyament a plats principals, encara que segueix sent un ingredient fonamental per alguns dels postres mes nostres com son es xató,

torró o la beguda favorita de l'estiu, l'orxata.

Entre les seves propietats principals podem destacar la cura i millora de la salut de la pell, ja que des de l'antiguitat el seu oli o llet s'ha utilitzat com antiinflamatori i cicatritzant.

El jardí inferior: Consisteix en un gran jardí de tarongers desenvolupat en dues marjades diferents que queden comunicades per mitjà de dues escales.

En La marjada superior presenta una plantació regular amb una font al centre dels tarongers i als extrems trobem les pilastres disposades en cercle, formant un pavelló amb perspectives cap a la vall i a les muntanyes.

En la marjada inferior es desenvolupa en major nombre el jardí de tarongers, encara se pot apreciar la seva base de doble creuer, els escalons de les marjades, i les rotondes que es produïen als encreuaments

El jardí superior: Queda dividit en dos recorreguts principals, que ascendeixen per la falda del puig. L'arquitectura integra l'aigua al seu recorregut, mitjançant canals oberts, brolladors i síquies. La culminació del jardí es troba al seu punt mes elevat on trobem una exedra amb un brollador i una pica per abastir l'agua.

Els pavellons superiors: Es un pavelló d'estil neoàrab, que consisteix en un palauet de dues plantes, anomenat "casa dels jugadors (Rep aquest nom per una sèrie de maniquins que representen jugadors de cartes)". Data de mitjans de segle XIX i els elements ornamentals a destacar son l'arc de ferradura apuntat de l'entrada, les vidrieres de colors a la segona planta i un moble que es un seient octogonal fet de fusta.

Escala monumental: Situada a la part nord de les cases, permet l'accés al jardí superior. El passamà de ferro data de l'any 1731. Es pot observar un portal barroc i un altre classicista al primer pis. La reforma duta a terme a finals del segle XVIII pel cardenal Antoni Despuig i Demeto.

L'escala presenta diferents escultures i elements ornamentals com son els lleons de la base, musses o hídries. Una estàtua del Deu Apol·lo la presideix a l'exedra superior.

Figueres: Es una espècie mediterrània encara que originàriament de l'Àsia menor, es cultiva des de l'antiguitat per el seu fruit, les figues, encara que nomes son infructescències plenes de moltíssims fruits amb un sabor carnós i dolç. Les seves rames creixen de manera horitzontal i les fulles li donen una aparença molt frondosa. Depenent de l'espècie (unes 200 al mon, encara que aproximadament unes 30 es poden trobar a Mallorca) poden tenir dues èpoques de cuita, a la primavera i en acabar l'estiu.

Garriga: Inclou nombroses varietats de vegetals molt comuns a Mallorca, això es deu a que s'adapten ràpidament als terrenys que presenten més dificultats a altres tipus de vegetació per el fet d'haver sofert un incendi o simplement àrees rocoses d'alta muntanya.

Garrover: Arbre de seca molt comú a les nostres illes, un fet curiós es que els arbres poden ser masculins, femenins o tenir tots dos sexes. El seu tronc es abonyegat normalment amb forats endins, alguns exemplars arriben als 7 metres d'altitud. El seu fruit es la garrova i es recull durant el mes de setembre i el seu fruit pot utilitzar-se per a la alimentació del bestiar encara que també se'n pot obtenir alcohol, sucres, i també a la indústria dels plàstics o a la tèxtil i paperera.

La Portalada: O portal monumental dona la entrada a la finca de Raixa, el seu perfecte estat de conservació permet admirar el seu parament coronat amb dues torretes laterals i merlets superiors. El seu estil gòtic recorda a l'entrada monumental d'un castell.

Museu de Raixa: Es va publicar l'any 1846 un catàleg que descrivia cada una de les peces tant presents al museu de Raixa com al casal de la Ciutat. Estava format per més d'un centenar d'escultures de marbre, nombrosos busts (cal destacar un de bacant), dibuixos originals de Morghen i altres retrats, escultures de fusta, i quadres amb motius religiosos.

Oliveres: Es un arbre de la família de les oleàcies, gaudeixen de fama per ser una de les 17 espècies d'arbres al mon que superen els 1000 anys d'edat. A mesura que es fa gran, el seu tronc s'eixampla i la seva cortesa conté mes

fissures i protuberàncies, consisteix amb un . La seva fulla pot arribar a mesurar 8 centímetres de longitud.

Molt comú als països amb clima mediterrani o similar, els seus origen es remunta a antiga Mesopotàmia, des de llavors ha format part fonamental de les diferents cultures, a les tombes egípcies, referències a la Bíblia, no només un símbol religiós, sinó també com a símbol de fertilitat i pau.

Pinar: Generalment arbres encara que també pot ser un arbusts que formen part de la família de les coníferes, i dins d'aquest les pinàcies. No es originari de les Balears, però es troba molt estès avui dia.

En funció de la espècie pot variar la seva forma, copa circular o piramidal, les varietats superen el centenar d'espècies amb major proporció a Àsia i Sud-Amèrica.

Safareig: Son construccions amb la finalitat d'emmagatzemar l'aigua de la pluja o dels torrents per fer front a les estacions en que no se produeixen precipitacions. Amb l'aigua emmagatzemada es regaven les plantes o es netejaven la roba, també podien servir com abeuradors per als animals i les persones mes afortunats es refrescaven nedant a dins.

S'accedeix des de l'escala monumental, i per una glorieta que sembla que sobrevola l'aigua, aquest depòsit es un dels majors de la illa, les seves mides son 98 metres de llargària, per 18 d'amplària i 7 metres de profunditat.

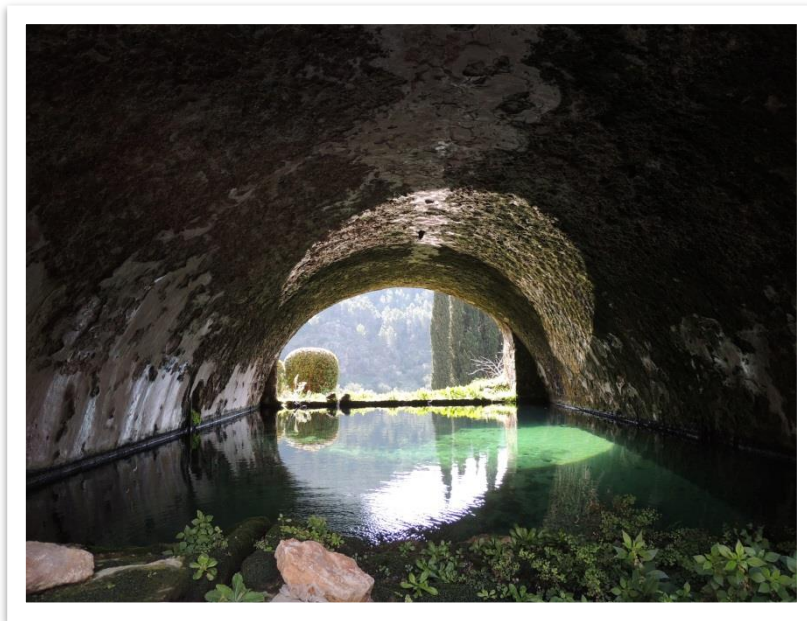

Recorregut Alfàbia

Aljub: Dipòsit d'aigua a través de canalitzacions heretat de la presència àrab a Mallorca, elements com aquest eren imprescindibles a l'illa per conservar l'aigua com a bé escàs.

Les canalitzacions poden ser subterrànies total o parcialment i aquest d'estaca per estar cobert amb una boveda de mig canó on crea un efecte de contrallum difuminant els tons blaus del cel i els verds de la vegetació que bordeja l'estructura.

Artesanat mudèjar: La seva construcció data de l'any 1170, realitzat amb fusta provinent de pi i alzinar, els relleus i dibuixos que el formen són els típics àrabs. A la part inferior es troben incrustats els escuts de les famílies àrabs que varen residir a la finca, principalment la de Ben-Abet.

En el fris se pot llegir "Alà es gran. El poder es d'Alà. No hi cap Deu mes que Alà".

Claustre o Pati interior: constitueix una destacada part a les possessions mallorquines i als palaus de palma, la seva funció principal era el de distribuir com a nucli comú totes les diferents dependències i facilitar el seu accés, com la capella, dependències del senyors o dels treballadors, els estables entre d'altres.

Aquest es caracteritza estar tancat i la seva planta aproximadament quadrada. El seu valor més rellevant era la funció de espai destinat a us comunitari, especialment durant l'estiu gaudien de millor temperatura i era lloc de trobada per l'oci dels seus habitants o hostes.

Corísia: Arbre caducifoli de la família de les bombacàcies, es comú a bosques de regions més càlides i humides com ara d'Amèrica Central o del Sud. Es aquest un dels motius dels que destaquen amés de la seva aparença, amb el tronc dels exemplars adult d'un color verd perquè realitza la fotosíntesi però principalment perquè està recobert d'espines protectores.

Normalment arriba fins als 15 metres d'altitud però s'han arribat a trobar exemplars de 25 metres.

Dalia: Planta herbàcia o arbustiva de la família de les Asteràcia, encara que també poden ser trepadores. Floreixen durant l'estació de pluges però es a l'estiu quan arriba al seu màxim esplendor i degut a la bellesa de la flor i el seu aroma ha esdevingut una de les plantes més desitjades i es la flor-símbol nacional de Mèxic, encara que el seus ús es remunta a l'època dels Asteques, on les usaven tant gastronòmicament com per cerimònies.

Els seus pètals depenent de la varietat poden ser arrodonits o amb punta, i la seva varietat de tons i colors inclou des del rosa, taronja groc o lila.

La pèrgola i el joc d'aigües: La peça més cèlebre dels jardins i de les que desperta més admiració. Formada per un total de 72 columnes de fust octogonal on s'entrellacen hídries i sempre que el visitant premi el botó, podrà contemplar com els prims arcs d'aigua es creuen.

Magnòlia: Destaca per les seves grans flors blanques (de fins a 20 cm) que floreixen entre maig i el juliol, avui dia se poden trobar a tot el planeta però el seu origen el situem al nord d'Amèrica. Es una espècie perenne i depenent de la varietat pot arribar als quinze metres d'altura, requereixen d'espais humits sense excessiva insolació.

Els seus usos mes freqüents es a la decoració de jardins i parcs, però també es conegut per les aplicacions terapèutiques a la antiguitat, com a infusions per dolors de panxa o per curar la gota. Encara avui dia se segueix utilitzant com a diürètic o persones amb problemes cardiovasculars o en infusions antiespasmòdiques.

Tafona: Estructura on se exprimeix l'oliva per elaborar oli, son comuns a tot el litoral mediterrani ja que l'oli es imprescindible per a la cuina mediterrània.

Els avanços tecnològics han anat modificant el seu funcionament i estructura, però sempre ha consistit en el procés de esclafar les olives mitjançant es trull, una gran pedra cònica que era moguda inicialment una mula o una burra, amb la revolució industrial se va incorporar la màquina de vapor al procés.

Washingtonia: Es una de les palmeres més cultivades al mon, especialment adequada per a zones costaneres o d'interiors amb climes suaus. El seu origen es la zona de Califòrnia als Estats Units i al nord de Mèxic. El tronc es gruixat i son fàcilment identificables per les seves fulles en forma de ventall.

Reben aquest nom en honor al President George Washington.

Recorregut Sa Granja

Abies alba avet: L'Abies alba avet és un arbre que pot arribar a mesurar entre 20/30 metres fins als 50. La seva ramificació és verticil·lada. La seva escorça te vesícules resinoses. Les fulles son lineals amb una base circular. Els exemplars més vells van desprendre la seva escorça.

Aquesta espècie es pot trobar pel centre i sud d'Europa. A Espanya es troben als Pirineus, a les províncies de Lleida, Osca i Navarra. S'utilitza per fer fusta, encara que aquesta és de pitjor qualitat que la del pi.

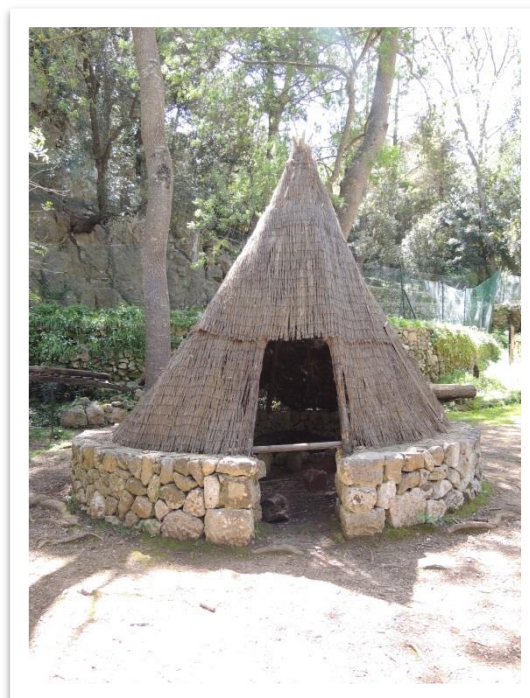
Buxus balearica boix: El boix baleàric és una espècie que es troba a les illes Balears i també a algunes zones del sud de la Península Ibèrica i del Magrib. A Mallorca es troba a les muntanyes de la Serra de Tramuntana, i a Cabrera. A l'illa de Menorca i a Eivissa no es pot trobar.

Les característiques del boix baleàric son les seves fulles ovalades, a vegades de color groguenc o vermellós. Avui en dia es pot dir que és una espècie en recessió, no es poden trobar molts exemplars. La seva època de floració abril i maig.

Casa de carboner: La casa de carboner és una de les activitats que es desenvoluparen als boscos de la Serra més característiques i tradicionals. Avui en dia encara es poden trobar a la serra, s'utilitzaven per a l'obtenció de carbó vegetal, el qual servia com a la principal font energètica per alimentar les cuines i les calefaccions.

El material principal emprada per fer la llenya era l'alzina, però quan aquesta mancava també es podia utilitzar fusta d'ullastre, pi, mata, aladern, arbocera o bruc.

La cabana per fabricar el carbó vegetal servia d'habitatge al carboner i a la seva família. Es situava devora la sitja per poder vigilar constantment la cocció del carbó. Era una construcció senzilla de planta circular feta amb troncs, branques i pedra.

Chamaerops humilis Carballo: És un vegetal que prové de la família de les palmeres el qual té un tronc molt resistent. Les fulles són grosses amb forma de ventall i les seves flors són grogues amb uns fruits similars als dàtils. Aquesta és l'única espècie que es troba dins gènere Chamaerops. Es pot trobar a la zona del mediterrani occidental, des de Sicília fins al Marroc. A Mallorca, aquesta palmera es pot aparèixer en parts del sud i el llevant de l'illa.

Esparteria: L'espart, també conegut com "Atocha", és el nom amb el que coneix a Espanya unes fibres obtingudes de diverses plantes salvatges del grup de les gramínies, les quals poden arribar als 150 cm d'altura. Amb aquestes fibres es poden elaborar diferents objectes com sabates, cistelles, sogues... La manufactura d'aquest material ha constituït una part important de l'economia a molts de pobles Espanyols.

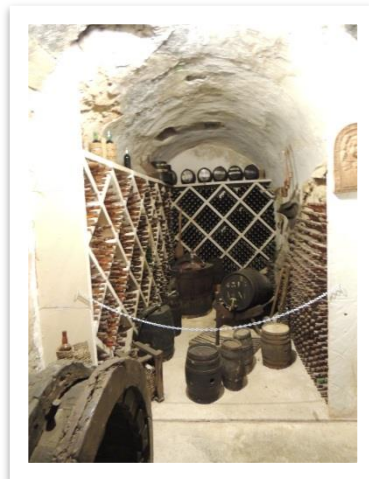
L'antiguitat d'aquesta artesanía es remunta a la prehistòria, s'han trobat restes d'espart teixit i trenat. Avui en dia està en perill de desaparició per falta de rendibilitat, però a l'antiguitat aquest teixit estava molt ben valorat ja que eren necessaris per realitzar diferents feines agrícoles.

Ficus carioca: És un arbre de fulla caduca que pertany a la família del Ficus. Aquest compta amb més de 1.000 espècies i es troba principalment a les regions intertropicals o càlides. És l'únic arbre provinent del ficus que es pot trobar en un estat silvestre a la regió Europea.

La seva estructura consta de una altura entre 5 i 10 metres, les fulles són palmatipartides o de forma variable, les fulles que es troben a l'exterior són més grosses i simètriques que les que es troben a l'interior. Les flors floreixen entre Febrer i Abril i la figa madura durant l'agost, setembre i octubre.

Molí antic de farina: Donat que necessiten un abundant caudal d'aigua la seva ubicació es feia prop de torrents o fonts. La seva funció era la de transformar el gra en farina fent ús de la maquinària que a la seva vegada era moguda per la força de l'aigua.

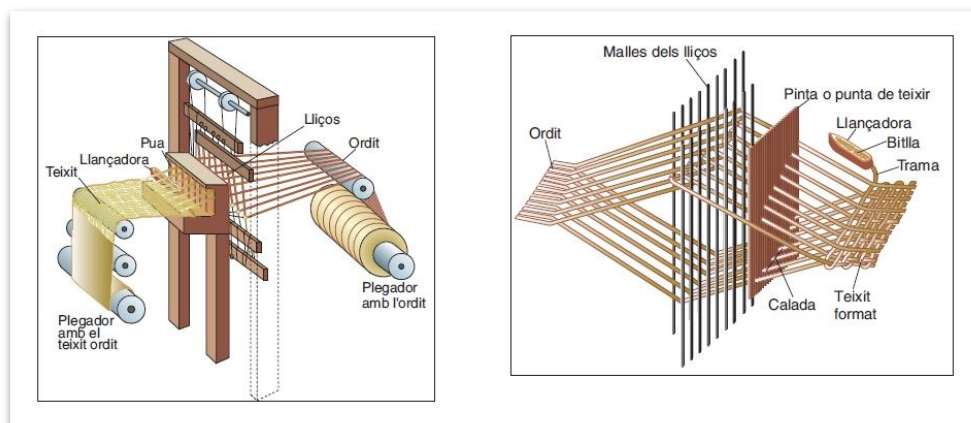
Premsa y bodega de vins: La presència del vi a Mallorca s'ha d'agrair als fenicis, ja que era considerat com a producte exòtic a totes les cultures, representant de família benestant, especialment amb la propagació del cristianisme adquirí un major desenvolupament i augmentà tant el seu consum com producció pel simbolisme del que forma part al ritual eucarístic.

A l'espai dins la Granja se pot apreciar diferents moments de la seva elaboració, on se trepitjava el raïm, la premsa o el lacus eres les fases prèvies abans de ficar el vi dins les gerres on feia la seva primera fermentació o després a botes per obtenir-ne un vi de major sabor i qualitat.

Sabater: El Sabater és la persona que es dedica a fabricar, reparar i vendre sabates, és una professió molt antiga. Entre les ocupacions del Sabater figuren la fabricació de sabates, botes i plantilles. El Sabater també marca i crea orificis al cuer els quals s'introdueixen unes anelles de metall posteriorment per ficar els cordons de les sabates. També te com a ofici posar tapes i soles a les sabates substituint les velles. Una de les altres funcions que pot dur a terme és el tractament del cuer, la reparació de cinturons i l'arreglo de bosses.

Teler: El teler és una de les màquines més antigues que es coneixen. Els telers artesanals es poden dividir en tres tipus diferents; : Bastidors, verticals i horitzontals. Consten d'una estructura de pals. Aquesta maquina utilitza la llana d'ovella, cotó, seda. El teler teixeix la tela, el conjunt de fils es disposen longitudinalment i l'altre conjunt de fils passen en sentit transversal. Aquesta maquina ancestral s'utilitza principalment per a fabricar Tapissos, Tapets ' i Coixins a teixit lligat.

Terrissa: La terrissa son objectes fets de terra argilosa com per exemple olles, cànirs, gerres, cassoles o tests, fets de terra argilosa. Aquests objectes no estan recoberts de esmalts o vernissos. La terrissa es distingeix, de les ceràmiques, terracotes i porcellanes, tenen un color rogenc gràcies a la cocció i pels derivats del ferro.

La peça més antiga de terrissa que es coneix és un atuell de la prehistòria que és situa entre els anys 10000 aC i 8000 aC. Els primers objectes de terrissa pertanyen al Paleolític, son gerres o petites representacions.

Els primers artesans de la terrissa son a la època de la Mesopotàmia, els quals van inventar estris per modelar l'argila com per exemple el torn i el forn per coure les peces.

Punt 3: Conclusió.

Esper que amb la realització d'aquest treball es potenciïn les visites als diferents jardins, generant d'aquesta manera un turisme de qualitat, interessat amb la cultura i tradicions illenques.

La finalitat d'aquest treball és augmentar el nombre de visitants als diferents jardins i gràcies als nous panells informatius podran aprendre elements destacats, la seva història o funcions que d'altre banda quedarien desapercebuts.

Amb un nombre major de visitants, no només turistes, sinó també població autòctona, que mai els ha visitat, s'aconseguiran fons per continuar garantint la seva correcta preservació i difusió.

Esper que vos hagi agradat llegir-lo tan com a mi fer-lo. Un cordial salut.

Manuel Fuster de España

Bibliografia

- “Guía Práctica para la Interpretación del Patrimonio” de Jorge Morales Miranda. Editorial Difusión Monografías.
- “Carta de Itinerarios Culturales” (2008), del Comité Científico Internacional de Itinerarios Culturales (CIIC) del ICOMOS.
- “Carta de Florencia” (1981), de Comité Internacional de Jardines Históricos Icomos-Ifla.
- “Los Jardines de Aldabia” de Jose Trujillo. Ediciones Alfàbia.
- “Raixa, Història i Patrimoni” de Donald G. Murray i Gaspar Valero I Martí.
- “Els Jardins de Raixa” de Júlia Roman Quetglas.
- Les pàgines respectives de cada possessió:
  - Alfàbia: <http://jardinesdealfabia.com/>
  - -Sa Granja: <http://www.lagranja.net/>
  - -Raixa: Pàgina web actualment tancada.
- Dades de turisme a Mallorca de:
  - <http://www.caib.es/sacmicrofront/contenido.do?mkey=M10072911244127834137&lang=ES&cont=27994>
- Informació històrica i usos dels diferents recursos naturals:
  - <http://www.historica.cat/?p=381>
- Informació sobre la vegetació esmentada al treball:
  - <http://www.botanical-online.com>
- Fotografies d’Alfàbia i Sa granja fonts pròpies.
- Fotografies de Raixa de “google imatges”.